

18.11.2020

Eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden
StV@eduskunta.fi

HE 224/2020 vp

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin asiantuntijalausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kaupallisten rokotetutkimuspalvelujen yhtiöittämisestä

Kiitämme mahdollisuudesta ottaa kantaa edellä mainittuun esitykseen. HUS esitti samasta aiheesta edellisellä kierroksella 4.9.2020 kuulemistilaisuudessa kantansa ja jätti 9.9.2020 lausuntonsa yhdessä Helsingin yliopiston kanssa. Nyt esitetystä uudesta ehdotuksesta toteamme seuraavaa:

Ehdotuksen sisältö on oleellisilta osiltaan sama kuin edellisellä lausuntokierroksella. Ehdotusta on muokattu lisäämällä siihen taustoitusta ja vetämällä yhteen syyskuussa ehdotukseen kohdistuneiden lausuntojen sisältöä.

Valtion tuen määrää suunnitellulle yhtiölle on korotettu edelliseen esitykseen verrattuna.

HUS kiinnittääkin huomiota siihen, että esityksessä olisi paremmin otettava huomioon valtiontukisääntely sekä kilpailuneutraliteetti ja niiden asettamat reunaehdot.

Hallituksen esityksessä ei ole arvioitu sitä, mitä palveluja omistajat voivat tuottaa yhtiölle kilpailuneutraliteettisäännökset huomioon ottaen.

Hallituksen esityksessä ei ole arvioitu sitä, miten yhteistyö Suomen terveydenhuoltojärjestelmän kanssa ja tutkimusten toteutus julkisen terveydenhuollon toimipisteissä toteutetaan (mitä julkisyhteisö voi tuottaa markkinoilla toimivalle yhtiölle ottaen huomioon kilpailuneutraliteettisäännökset).

Ehdotuksen yhteenveto syyskuussa saapuneista lausunnoista ei välitä kunnolla keskeisten toimijoiden lausuntojen sävyä ja yhteenvedosta on jätetty pois useita lausunnon kannanottoja tai ohitettu kevyellä maininnalla (ks. liite ohessa, mm. riippumattomuus, läpinäkyvyys, ylimitoitettu kansallisten varojen satsaus, THL:lle suunnitellun korvauksen perusteet, monipuolisen toiminnan edellytysten puute koska kyseessä ei terveydenhuollon yksikkö).

18.11.2020

Merkittävin asia on, että ehdotuksen perusteella syyskuun lausuntokierroksella esitetty kritiikki on käytännössä jätetty huomiotta. Ainoa todellinen muutos on ollut, että valtion taloudellisen tuen määrää perustettavalle yhtiölle on nostettu – esitetyn kritiikin vastaisesti. Syyskuun lausuntokierros järjestettiin erittäin lyhyellä varoitusaajalla ja vaikutelmaksi jää, että lausuntokierros oli vain nimellinen. Tämä ei anna kuvaa läpinäkyvästä demokraattisesta prosessista.

Keskeisimpänä epäkohtana HUS toteaa, että ehdotus ei edelleenkään ole oikeuskanslerin päätöksen mukainen (vrt sitaatti ehdotuksen johdannosta):

Valtioneuvoston oikeuskansleri otti omasta aloitteestaan tutkittavaksi Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen hankintamenettelyn riippumattomuuden vuonna 2018 ja antoi päätöksensä 10.5.2019. Päätöksessään oikeuskansleri piti perusteltuna lääkeyhtiöiden rahoittaman rokotetutkimuksen ja rokotehankintoja koskevan päätösten valmistelun ja päätöksenteon erottamista entistä selkeämmin toisistaan riippumattomuuden ja puolueettomuuden varmistamiseksi.

Riippumattomuus vaarantuu edelleen, sillä yhtiö toimisi valtio pääomistajanaan STM:n omistajaohjauksessa. Koska STM:n rokotehankintaryhmä tekee esityksen rokotehankinnoista ja STM tekee hankintapäätöksen, nämä kaksi toimintaa, lääkeyhtiöiden tutkimuksen ohjaus ja kansallista rokoteohjelmaa koskeva päätöksenteko, sijoitettaisiin jälleen saman organisaation alle. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että julkisuudessa huomiota herättänyt riippuvuussuhde siirtyisi THL:stä STM:lle.

HUS kiinnittää huomiota siihen, että perustettavaa osakeyhtiötä ei koske avoimuuden ja läpinäkyvyyden velvoite. Paljon peräänkuulutettu läpinäkyvyys rokoterintamalla ei siten toteutuisi.

Jos halutaan vahvaa ja kansainvälisestikin kilpailukykyistä toimijaa, tulisi pyrkiä ratkaisuun, jossa hyödynnetään kokonaisvaltaisesti olemassa olevat verkostot ja tietämys.

HUS-kuntayhtymä viittaa lisäksi liitteenä olevaan HUS-kuntayhtymän ja Helsingin yliopiston 9.9.2020 Sosiaali- ja terveysministeriölle hallituksen esitysluonnoksesta antamaan lausuntoon.

Juha Tuominen
professori, toimitusjohtaja

Markku Mäkijärvi
professori, johtajaylilääkäri

Liitteenä HUSin ja HY:n yhteinen lausunto 9.9.2020